

ÍRÓ SÁNDOR¹**A szlovák rendőrség katolikus lelkipásztori modelljének bemutatása és vizsgálata****The demonstration and examination of the Catholic pastor model of the Slovak Police****Absztrakt**

Jelen tanulmány bemutatja a Szlovák Köztársaság haderőjének és rendészeti szervei tagjainak lelkipásztori ellátására létrehozott katonai ordinariátust, valamint elemzi és vizsgálja annak szervezeti struktúráját és feladatrendszerét. A rendőr a rendőrségi munka során számos olyan problémával szembesül (pl.: halálos balesetek, emberölés, kiégés, pálya elhagyás gondolata, korrupció, magánéleti problémák, fegyverhasználat kérdésköre, egyéni és társadalmi előítéletek, öngyilkosság, rasszizmus), amelyet nem minden esetben tud értelmezni, feldolgozni és hatékonyan kezelni. Ilyen esetben segítségre szorul. A rendőrségi lelkipásztori szolgálatok számos országban működnek intézményesített keretek között, ezzel hatékonyan segítve a rendészeti szervek munkáját. A szlovák rendőrségi lelkipásztori ellátás intézményi hátterének és struktúrájának vizsgálata szükséges, mivel Magyarország és Szlovákia történelmi és kulturális hagyományai tekintetében, a magyar rendőrségi lelkipásztori szolgálat felállítására vonatkozóan is szolgálhatnak hasznos útmutatásokkal a döntéshelyzetben lévő egyházi és állami vezetők számára.

Kulcsszavak: rendőrség, Katolikus Egyház, új rendészeti kihívások, Szlovák Köztársaság

Abstract

This study introduces the Catholic Military Bishopric that was established to serve the members of the army and the provost services by a pastor in the Slovak Republic. It also analyses and investigates its systemic structure and tasks. A

¹ Nemzeti Közszerzői Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, doktorandusz hallgató - National University of Public Service, Doctoral School of Military Sciences, PhD student, E-mail: irosandor@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9574-4293

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

policeman often faces problems during his work (fatal accidents, murders, burn-out, the idea of quitting his job, corruption, problems in his private life, use of weapons, individual and social stereotypes, suicide, racism) that are difficult to understand and handle. In these cases they need help. The police pastor services work in an institutionalized form in many countries to help the work of the provost services. It is necessary to examine the institutionalized background and the structure of the pastor service that work in the Slovak police. Since Slovakia and Hungary have the similar historic and cultural traditions this examination could be useful to establish the Hungarian pastor service because it can provide guidance for the leaders of the church and the nation.

Key words: police, Catholic Church, new provost challenges, the Slovak Republic

BEVEZETÉS

A katonák és a rendőrök lelkipásztori ellátásának szükségszerűségét már több kutató is kutatta az elmúlt években,² felismerve hogy mind a katonák, mind a rendőrök olyan sajátos és speciális feladatrendszert hajtanak végre, amely bizonyítottan kihatást gyakorolhat egyén lelki és erkölcsi látásmódjára. Ezek a kutatások elsősorban az említett katonai és rendvédelmi hivatásnemek lelkipásztori ellátásának tudományos összefüggéseit kutatta és vázolt fel új tudományos eredményeket a témában.³ Mind az elméleti, mind a gyakorlati kutatások rávilágítottak arra a tényre, hogy a rendőrök lelki, etikai és erkölcsi támogatását (az új típusú rendészeti kihívások hatékony kezelése érdekében), egyre inkább szükséges intézményesített formában megvalósítani, olyan formában, ahogy erre a nemzetközi szinten számos példát találunk.⁴ Ez a megfogalmazott igény érthető, mivel Magyarországra nehezedő új típusú rendészeti kihívások (migrációs válság, terror- és cyberfenyegetettség) mellett a klasszikus bűnelkövetési formák átalakulása is egyre nagyobb kihívás elé állítja a rendőrség személyi állományát.

A felvázolt és egyre nagyobb teret nyerő dinamikus változó rendészeti kihívások számbavétele során nem mehetünk el szó nélkül a rendőrség új hivatásos szolgálati törvényének életbelépése, valamint a rendőrtisztképzés átalakulása mellett sem. Megannyi változásnak lehetünk részesei, amelyek jobba és eredményesebbé teszik a rendőrség munkáját. Ezeknek a hatékony változásoknak köszönhetően jelentős mértékben erősödött a lakosság biztonságérzete, egyúttal csökkent a kiemelt bűncselekményeknek és a halálos

² Újházi Lóránd: A katolikus katonai ordinariátus struktúrája és szabályozása. Budapest: Szent István Társulat, 2014.

³ Szabó Csaba: A katolikus rendőrségi lelkipásztori modell válaszai a rendőrök erkölcsi és pszichikai problémáira. In: Szabó Csaba (szerk.) Studia Doctorandorum Alumnae I.: Válogatás a DOSz Alumni Osztály tagjainak doktori munkáiból. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 2016. pp. 335-478.

⁴ Szabó Csaba: A rendészeti dolgozók katolikus lelkipásztori gondozása Európában. In: Kiss Petra: (szerk.) A hadtudomány és a 21. század: Konferenciakötet. pp. 243-259.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

közlekedési baleseteknek a száma is. Ezek a pozitív eredmények nem valósíthatók meg a rendőrség személyi állományának pozitív emberi és szakmai hozzáállása nélkül. Fontos, hogy a rendőrség a testületi szintereken pozitív mértékben erősítse a személyi állomány lelki, erkölcsi és etikai önképének fejlődését.

A SZLOVÁK KATONAI ORDINARIÁTUS SZERVEZETI STRUKTÚRÁJA

A Magyar Köztársaság és az Apostoli Szentszék 1994-ben kötött kétoldalú megállapodást a katonák és az akkor még létező Határőrség lelkipásztori ellátására. A Határőrség kapcsán többször felvetették a kérdést, hogyan lehetne a katonai ordinariátus tevékenységi jogkörét a Rendőrségre is kiterjeszteni, tekintve hogy a rendőrök is sajátos körülmények között élnek és látnak el szolgálatot. Magyarországon végül erre nem került sor.

A szomszédos országban, Szlovákiában azonban ez egészen másképp került kialakításra. A Szlovák Köztársaság és a Vatikán közötti diplomáciai kérdéseket a 2000-ben kötött konkordátum rendezi. Ennek alapján alakították ki a katonák lelkipásztori ellátására vonatkozó kétoldalú megállapodást is. Szlovákiában a katonai ordinariátus azonban nemcsak a katonák, hanem a rendőrök, sőt más belügyi fegyveres testületek lelkipásztori ellátásáról is gondoskodik.

Az ordinariátus központja és székhelye a fővárosban, Pozsonyban található. Az ordinariátus főtemploma a Szent Jakab Plébániatemplom. Az ordinariátus élén a NEM ordinárius püspök áll. A joganyag kimondja, hogy amennyiben a püspök akadályoztatva van feladatai ellátásában, abban az esetben az általános helynök látja el a feladatát.⁵

Az ordinariátusban papok és diakónusok teljesítenek lelkipásztori szolgálatot.⁶ A kinevezésre kerülő papok, hivatásos jogviszonyba kerülnek azzal a rendvédelmi szervvel, amelynél a lelkipásztori szolgálatot végezni fogják. A papok egyenruhában és az adott rendvédelmi testületnél rendszeresített tisztí beosztásban és rendfokozattal látnak el lelkipásztori szolgálatot.⁷ A lelkipásztorok járandóságát a Szlovák Belügyminisztérium biztosítja, a munkáltatói jogkör gyakorlója a szolgálati hely szerinti kapitányságvezető.⁸

⁵ Článok 11. (1) V prípade, že je ordinár hatený, a ak Svätá Stolica nerozhodla inak, riadenie ordinariátu preberie generálny vikár, ktorý má podľa predpisov kánonického tie isté povinnosti a má právomoc miestneho ordinára s výnimkou toho, čo mu neprináleží z prirodzenosti veci alebo na základe práva. (<http://www.ordinariat.sk/statut-ordinariatu-ozbrojenych-sil-a-ozbrojenych-zborov-sr/> letöltés ideje: 2017.02.03.)

⁶ Hlava V. Klérus Ordinariátu. Článok 22. (1) Presbytérium ordinariátu tvoria svetskí a rehoľní kňazi a diakoni, ktorí v ordinariáte vykonávajú službu. (<http://www.ordinariat.sk/statut-ordinariatu-ozbrojenych-sil-a-ozbrojenych-zborov-sr/> letöltés ideje: 2017.02.03.)

⁷ Megjegyzés: A rendőrségi állományba kinevezett lelkipásztor az adott rendőrkapitányság épületében látja el szolgálatát. A rendőrség külön irodát biztosít a rendőrségi lelkipásztor számára, hogy a rendőrkapitányság épületében, akár szolgálati időben, akár szolgálati időn kívül is tudja ellátni lelkipásztori tevékenységét. A rendőrség szolgálati gépkocsit is rendelkezésére biztosít a rendőrségi lelkipásztor-nak, hogy azoknak a rendőröknek is biztosítani tudja a lelkipásztori ellátását, akik a rendőrkapitányság vidéki rendőrsein látnak el szolgálatot.

⁸ Štatút Ordinariátu ozbrojených síl a ozbrojených zborov SR. (<http://www.ordinariat.sk/statut-ordinariatu-ozbrojenych-sil-a-ozbrojenych-zborov-sr/> letöltés ideje: 2017.01.07.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

A SZLOVÁK KATONAI ORDINARIÁTUS FELADATRENDSZERE

A Szlovák Katonai Ordinariátus 2003. március 1-én kezdte meg működését.⁹ Az ordinariátus a nevével ellentétben nem csak a szlovák katonák lelkipásztori ellátásáról gondoskodik. Többek között ellátja a szlovák rendőri szervek, a szlovák vám- és pénzügyőrség, a vasúti rendőrség, a bíróságok biztonsági szolgálatainak hivatásos alkalmazottai, valamint a büntetés-végrehajtási dolgozók lelkipásztori ellátását is. A hivatásos szervek tisztségviselői és alkalmazottai mellett az ordinariátus ellátja a börtönökben szabadságvesztésüket töltő személyek lelkipásztori ellátását is.¹⁰

A SZLOVÁK RENDŐRSÉGI LELKIPÁSZTORI FELADATKÖRÖK

1. A feladatkör elvégzésének helye a rendőrségi hivatal járási igazgatóságának székhelye.
2. A vikariátus feladatainak szellemében előkészíti és fejleszti a lelkipásztori feladatkört a Belügyminisztérium keretén belül.
3. Segít megoldani a lelki problémákat a rendőrök és családjaik igényei szerint. (Egyes esetekben a fogvatartott személyek és a biztosított személyekét is.)
4. Biztosítja és ellátja a lelkipásztori teendőket az érsekújvári rendőrségi hivatalokban és annak alárendelt szervezeti egységeiben.
5. Előkészíti a szentségek felvételét és kiszolgáltatja azokat.
6. Segíti a rendőrök és a rendőrségi alkalmazottak erkölcsi és hazafias érzelmeinek az elmélyítését.
7. Lelkisegélyt nyújt, egyén és közösség számára, a lelki élet kérdéseiben, valamint tanácsadást és konzultációt biztosít számukra.
8. Együttműködik az Ordinariátussal az egyontetű lelkipásztori hozzáállás elérésében.
9. Részt vesz az Ordinariátus munka- és lelki összejövetelein.
10. Részt vesz a papi rekolekciókon, amelyek a kihelyezett munkaköri területeken történnek, együttműködik a lelkipásztori teendők koordinálásában és a egyházmegye papjaival.
11. Vezeti a anyakönyvek (keresztlevelek, krónika, archívum).
12. Együttműködik az államilag elismert vallások képviselőivel.
13. Látogatások formájában megismerkedik a rendőrök munkájával, a járási rendőrségi hivatalokban és annak alárendelt hivatalaiban.

⁹ Ordinariát ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej Republiky. (<http://www.ordinariat.sk/> letöltés ideje: 2016.12.16.) A Szlovák Katonai Ordinariátus honlapjának áttanulmányozása során megállapítható, hogy minden olyan dokumentum és információ megtalálható, amely az ordinariátus életével kapcsolatos releváns eseményhez köthető. Információkat találhatunk mind a szervezeti struktúrára, mind a szervezet történeti áttekintésére vonatkozóan.

¹⁰ Az ide vonatkozó joganyag értelmében az aktív állományba lévő hivatásos szervek tagjai mellett az ordinariátus ellátja a nyugállományú, a hallgatói, a tartós betegségben lévő, valamint a dolgozók családtagjainak és egy háztartásban élőknek is a lelkipásztori ellátását. Štatút Ordinariátu ozbrojených síl a ozbrojených zborov SR. 5. cikkely, 2. bekezdés, e) pont.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

14. A vikárius utasításai szerint teljesíti az ordinariátus döntéseiből eredeztethető feladatokat.
15. Követi a vikárius utasításait.

A kialakításra került szlovák rendőrségi lelkipásztori struktúra feladatrendszerének hatékonysága vitathatatlan. A rendőrségi lelkipásztorok saját belátásuk szerint szervezik és látják el a lelkipásztori szolgálatot.¹¹

KÖVETKEZTETÉSEK

A rendőrök lelkipásztori ellátására a katolikus egyház nem hozott létre egységes lelkipásztori intézményt. Egyes irányzat azonban elkülönül a rendőrök lelkipásztori gondoskodása kapcsán. A legtipikusabb, és sok dél-amerikai országban is ez figyelhető meg, hogy a rendőrök lelkipásztori ellátásáról a katonai ordinariátus gondoskodik. Ezekben az esetekben a jogalkotó a két vagy több fegyveres testület közötti hasonlóságból, leginkább a fegyveres szolgálat tényéből indul ki. Ezekben az országokban is van azonban különbség abban, hogy a katonai ordinariátus joghatósága melyik belügyi szervre terjed ki, és melyik marad meg a helyi egyházi szervezet lelkipásztori gondoskodása alatt. A részletek sokszor még a kétoldalú nemzetközi megállapodásból, illetve az ordinariátus belső szabályzatából sem derülnek ki.¹²

Ennek a megoldásnak előnye, hogy egy meglévő, nemzetközi megállapodásban konkretizált működési keret között történik a rendőrök lelkipásztori ellátása. Ez az anyagi források biztosítása terén is könnyebbséget jelent. A hátránya azonban ennek az intézményi megoldásnak, hogy nem veszi figyelembe, hogy a rendőrök a katonához képest is más lelki hatásokkal, kihívásokkal néznek szembe. Ezért vált indokolttá, hogy számukra egy külön lelkipásztori intézmény kerüljön felállítása. A szlovák példa jól mutatja, hogy mind a szlovák katolikus egyház, mind a kormányzat felismerte a rendőrök lelkipásztori ellátásának a fontosságát.

A katonai ordinariátuson keresztül történő lelkipásztori ellátás más európai országokban is megtalálható. Látható, hogy az újonnan alapított katonai ordinariátusok is – a szlovák vagy a horvát ordinariátus – ilyen kiterjesztő joghatóságot kaptak. A jogalkotó még mindig az egyik preferált megoldásnak tekinti, ha a rendőrök lelkipásztori ellátása intézmé-

¹¹ A Párkányi Városi Rendőrkapitányság rendőrségi lelkipásztora személyes találkozásunk alkalmával elmondta, hogy a lelkipásztori tevékenység ellátása mellett klasszikus értelemben vett rendőri szolgálati tevékenységet is elláthat. Pl.: közúti ellenőrzés, trafipax, járőrszolgálat. Rendőrségi lelkipásztor elmondta, hogy a szolgálatban a legtöbb esetben harmadik személyként vesz részt egyenruhában, kényszerítő eszközök és lőfegyver nélkül. A rendőrségi egyenruhán állományjelző formájában jelölésre kerül a lelkipásztori jelleg. Ezekkel a tényekkel kapcsolatban felmerül a kérdés, hogy a rendőri járőrszolgálat során esetlegesen végrehajtásra kerülő intézkedések során, hogyan és milyen mértékben tud intézkedést végrehajtani a rendőrségi lelkipásztor, hiszen kényszerítő eszközök és lőfegyver nélkül vesz részt a szolgálatban.

¹² Police Chaplaincy – Rendőrségi Lelkipásztori Szolgálat

(<http://mysite.mweb.co.za/residents/bloemomi/Police-Chaplain.html>) letöltés ideje: 2017.01.08.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

nyes keretek között történik, akkor az történjen a katonai ordinariátuson keresztül. Ilyen esetekben figyelembe kell venni, hogy a kiterjesztő joghatóság jelentős személyi és anyagi többletet követel a katonai ordinariátustól.

Erről a szerződő feleknek – az adott államnak és a katolikus egyháznak – meg kell állapodni. Sok esetben a helyi katolikus egyház nem is képes felvállalni azt a személyi feltételt, amely egy ilyen rendszer kialakításához szükséges lenne, például Magyarországon a katonai ordinariátusnak mindössze tizenöt állam által biztosított betölthető pozíciója van.

Más országokban, mint az Egyesült Államokban, Dél-Koreában vagy a Dél-Afrikai Köztársaságban a püspökök helyi szinten próbálkoznak a rendőrök lelkipásztori szolgálatának megszervezésével.¹³ Ezek helyi kezdeményezések, amelyek mögül hiányzik a biztos jogszabályi keret és a működési struktúra. Előnye azonban ennek a rendszernek, hogy kifejezetten a rendőrök sajátos helyzetére, lelki igényeire összpontosít. Sok esetben a helyi lelkészek látják el ezt a feladatot, akik mindennapi tevékenységük mellett elvállalják ezt a tevékenységet is. Ebben a modellben meglehetősen sok a világi kisegítő, akiknek végzettsége és a feladatra való alkalmasságát tekintve az egyetemes egyházi jogszabályok hiánya következtében kétségessé válik.

Létezik azonban vegyes modell is. Olaszországban a carabinieri a katonai ordinariátus alá tartozik, még a rendőrség lelkipásztori ellátását a püspöki konferencia alá tartozó, különálló szervezet látja el. Ez utóbbi egy helyi szintű, de komoly jogszabályi keretekkel rendelkező, meglehetősen széles személyi bázison nyugvó lelkipásztori intézmény. Ennek a modellnek a létrehozása Magyarországon nem releváns. Bár történtek kísérletek, hogy a Magyar Katonai Ordinariátus csak a katasztrófavédelem lelkipásztori ellátását vegye át, de ez komolyabb egyházi és állami szándék hiánya miatt ez a kezdeményezés nem valósult meg.

BEFEJEZÉS

Szlovákia Magyarországhoz nagyon hasonló történelmi, politikai és kulturális múlttal rendelkezik, amely a rendőrség felépítésében és napjaink rendőri tevékenységében is megjelenik. A posztkommunista Szlovákiában közel azonos biztonsági tényezők (szervezett bűnözés, kábítószer kereskedelem, korrupció) léptek fel, mint Magyarországon, és a rendőrségen belül is ezek a tényezők éreztetik hatásukat. Így ez az ország, amely ebből a szempontból a legtöbb tanulsággal szolgálhat a magyar rendőri lelkipásztori szolgálat kialakításához.¹⁴

¹³ Police, Suspects Not Left Out Of Church's Pastoral Care – A rendőrök lelkipásztori szolgálata. (http://www.ucanews.com/story-archive/?post_name=/2005/10/05/police-suspects-not-left-out-of-church-pastoral-care&post_id=26361 letöltés ideje: 2017.01.02.)

¹⁴ Szabó Csaba: Examination of the Importance of Patron Saints and Prayer Books in Relation to Pastoral Care in the Police. In: Magyar Rendészet (2016) 2. szám. pp. 189-191.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

A különböző nemzetközi modellek azt is bizonyítják, hogy a jogalkotó, a helyi egyházi közigazgatás, az állam, vagy maga a rendészeti szerv is fontosnak és hasznosnak tekinti, hogy legyen működőképes lelkipásztori ellátás.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Police, Suspects Not Left Out Of Church's Pastoral Care – A rendőrök lelkipásztori szolgálata. (http://www.ucanews.com/story-archive/?post_name=/2005/10/05/police-suspects-not-left-out-of-churchs-pastoral-care&post_id=26361 letöltés ideje: 2017.01.02.)
2. Police Chaplaincy – Rendőrségi Lelkipásztori Szolgálat. (<http://mysite.mweb.co.za/residents/bloemoni/Police-Chaplain.html> letöltés ideje: 2017.01.08.)
3. Štatút Ordinariátu ozbrojených síl a ozbrojených zborov SR. (<http://www.ordinariat.sk/statut-ordinariatu-ozbrojenych-sil-a-ozbrojenych-zborov-sr/> letöltés ideje: 2017.01.07.)
4. SZABÓ, Csaba: Examination of the Importance of Patron Saints and Prayer Books in Relation to Pastoral Care in the Police. In: Magyar Rendészet (2016) 2. szám. pp. 189-191.
5. SZABÓ, Csaba: A rendészeti dolgozók katolikus lelkipásztori gondozása Európában. In: Kiss Petra: (szerk.) A hadtudomány és a 21. század: Konferenciakötet. pp. 243-259.
6. SZABÓ, Csaba: A katolikus rendőrségi lelkipásztori modell válaszai a rendőrök erkölcsi és pszichikai problémáira. In: Szabó Csaba (szerk.) Studia Doctorandorum Alumnae I.: Válogatás a DOSz Alumni Osztály tagjainak doktori munkáiból. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 2016. - pp. 335-478.
7. UJHÁZI, Lóránd: A katolikus katonai ordinariátus struktúrája és szabályozása. Budapest: Szent István Társulat, 2014.